

Nr 299.

Av herr **Wohlin m. fl.**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning m. m.*

Den ur olika synpunkter betydelsefulla frågan om en rationellt ordnad förvaltning och disposition av den ecklesiastika jorden inom riket har som bekant ännu icke funnit sin lösning. Kyrkofondskommitténs slutbetänkande innehåller icke mera bestämda riktlinjer härutinnan. Det nuvarande systemet måste emellertid anses otillfredsställande, och inom en icke avlägsen framtid torde frågan behöva upptagas till ett allsidigt övervägande. Även spörsmålet om en allmän revision av det prästerliga avlöningsväsendet måste snart upptagas till omprövning. Båda dessa omständigheter påpekas och erkännas av departementschefen i motiveringen till det förslag till lag om ändringar i vissa delar av ecklesiastik boställsordning m. m., som innehållas i Kungl. Maj:ts proposition nr 222 till innevarande riksdag.

Med avseende å sammanhanget mellan förenämnda större frågor och det förslag till ändringar i den ecklesiastika boställsordningen, som sagda proposition innehåller, anför kammarkollegium i sitt efter nådig remiss avgivna utlåtande bland annat:

»Till en början föranlätos collegium göra det uttalande, att det varit synnerligen önskligt, om samtidigt med arrendesakkunnigas betänkande kunnat föreligga jämväl kyrkofondskommitténs huvudsakliga förslag, vilket ännu ej är tillgängligt. Arrendefrågan utgör ju nämligen endast en del av den mera omfattande frågan om ett lämpligt ordnande av förvaltningen utav de prästerliga avlöningstillgångarna över huvud och kontrollen därå, vilken fråga angivits såsom det egentliga föremålet för kommitténs uppdrag. Nu är det ju visserligen att antaga, att kommittén, såsom tidigare tillsatt, genom det åt de senare tillkallade arrendesakkunniga lämnade uppdraget ansett sig löst från sin uppgift i avseende å den ecklesiastika arrendeförordningens revision och vad därmed sammanhör och att sålunda något förslag därutinnan icke är att motse från kommittén. Men de anordningar, kommittén må komma att föreslå på andra områden av den större förvaltningsfrågan, kunna tänkas vara av ingripande betydelse för arrendefrågans lösning vare

sig enligt arrendesakkunnigas förslag eller efter helt nya linjer. För diskussionen i ämnet är det förhandenvarande sakläget sålunda mindre gynnsamt.

De sakkunniga hava inriktat sina utredningar och förslag på avhjälpandet av sådana brister i det nuvarande ecklesiastika arrendesystemet, som ansetts vållande till utarrenderingens, efter vad de sakkunniga påvisat, mindre gynnsamma ekonomiska resultat. Men de hava till följd av begränsningen i sitt uppdrag icke inlåtit sig på någon undersökning av möjligheterna för arrendeifrågans lösning efter helt nya linjer, varigenom skulle kunna tillgodoses utom det nyss angivna syftet jämväl kravet på en i hög grad önskvärd förenkling av det nuvarande obestriddt och obestriddligen betydligt invecklade och svårhanterliga systemet med ett av sådan förenkling beroende förbilligande av förvaltningskostnaden, evad nu denna skall bäras av staten eller kyrkofonden. De sakkunniga bibehålla systemet till grund och stomme och föreslå endast vissa, om än nog så många, ändringar för att i det förstnämnda syftet påbättra byggnadens detaljer».

Utan att i alla delar ansluta oss till vad kammarkollegium sålunda och i övrigt anfört, finna vi sammanhanget mellan nämnda frågor och det i nu omförmälda proposition upptagna spørsmålet uppenbart. Departementschefen förklarar visserligen, att ett genomförande av de s. k. ecklesiastika arrendesakkunniges förslag, vare sig detta sker fullständigt eller allenast delvis, ej lärer kunna föregripa de åtgärder beträffande förvaltning och disposition, som äro ifrågasatta, eller förhindra eller försvåra dessas bringande i verkställighet. Även om denna uppfattning i vissa avseenden må anses riktig, kunna vi dock icke underlåta framhålla, att en inom relativt snar framtid förestående allmän revision av bland annat den ecklesiastika boställsordningen svårligen lär kunna utesluta ett förnyat övervägande rörande lämpligheten av jämväl de ändringar i samma boställsordning, som nu av Kungl. Maj:t föreslås. Denna vår mening måste så mycket mer anses vara riktig, som de förment gynnsamma verkningarna av de nu föreslagna författningsändringarna — såsom även departementschefen indirekt medger — till stor del först efter mycket lång tid skulle kunna göra sig märkbara. Bland åtskilliga särskilda synpunkter, som här framställa sig, vilja vi begränsa oss till att påpeka allenast en. Riksdagen har vid flera tillfällen under de senaste åren fästat Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på önskvärdheten av att i större omfattning, än vad som för närvarande är författningsenligt möjligt, kunna taga den ecklesiastika jorden i anspråk för nybildning av mindre jordbruk, och riksdagen har även begärt framläggandet av förslag till författningsändringar i sådan riktning. Departementschefen anför i föreliggande proposition, att till följd av bland annat vissa under de senare åren träffade »korttidsupplåtelse, som redan skett och än ytterligare kunna komma att ske, är under ett vart av de närmaste åren att påräkna ett stort antal ecklesiastika boställen, som kunna göras tillgängliga för försäljning, om sådan prövas gagnelig». Härtill få vi anmärka, att

så länge nuvarande avfattning av 62 § i den ecklesiastika boställsordningen består, sagda boställen allenast i alldeles särskilda undantagsfall kunna göras till föremål för styckning och försäljning eller upplåtelse under annan upplåtelseform än arrende. Då nu Kungl. Maj:t ännu icke förelagt riksdagen förslag till ändring av nämnda paragraf och av andra, därmed eventuellt samhörande lagrum, vilka förändringar för övrigt, därest de skulle av Kungl. Maj:t framläggas för riksdagen och av denna godkännas, fordra jämväl kyrkomötets bifall, så kunna vi icke inse att departementschefens förenämnda yttrande åtminstone för närvarande inger större förhoppningar om den ecklesiastika jordens ianspråktagande för jordpolitiska och sociala syften. Där- emot förhåller det sig så, att ett bifall till Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag till ändringar i den ecklesiastika boställsordningen i väsentlig mån kommer att föra utvecklingen i en riktning, motsatt den som riksdagen i sina förenämnda framställningar förordat.

Frånsett dessa allmänna synpunkter, som i och för sig tala för ett uppskov även med den nu föreslagna revisionen av den ecklesiastika boställsordningen, kan på goda grunder antagas, att dessa förändringar, sådana de av Kungl. Maj:t föreslås, komma att föga avhjälpa de nu bestående, otvivelaktigt mindre tillfredsställande förhållandena på många utarrenderade ecklesiastika fastigheter. I själva verket äro orsakerna till dessa missförhållanden, såsom även ett flertal av de hörda myndigheterna påpeka, att söka minst lika mycket om ej mera på andra håll än de av de sakkunniga anförda. Kungl. Maj:t föreslår de nuvarande arrendeuppskattningsmännens ersättande med särskilda »boställsnämnder», vilka nämnder skola bestå av tre ledamöter, varav en utses av Kungl. Maj:t, en av häradsrätten och en av domkapitlet. De två sistnämnda synas i regel komma att utses en för varje tingslag. Åtskilliga hörda myndigheter befara, att inrättandet av sådana nämnder skulle komma att leda till en viss byråkratisering av förvaltningsapparaten över den ecklesiastika jorden. Oavsett huru härmed skulle komma att förhålla sig, så skulle, såsom även departementschefen medger, de nuvarande kostnaderna för förvaltningen av den ecklesiastika jorden komma att väsentligt stegras, och de mindre jämkningar av 31 och 32 §§ i boställsordningen, som departementschefen föreslår till kostnadernas nedbringande, torde icke få större betydelse för sitt åsyftade ändamål. Såsom en fördel betraktas, att boställsnämnderna jämväl skulle hava till uppgift att verkställa förekommande syner och ekonomiska besiktningar å fastigheterna ifråga. Vi vilja icke bestrida, att icke vissa fördelar möjligen må kunna vinnas genom att arrendeuppskattningarna samt synerna och besiktningarna anförtros åt ett och samma organ, men hålla dock före, att man enbart på grund av denna anordning icke kan förvänta sig några större förbättringar med avseende å arrendeavkastningen och skötseln av utarrenderade ecklesiastika fastigheter. En författningsändring i nämnda riktning kan i allt fall icke anses vara av sådan stor vikt, att densamma nu omedel-

bart bör genomföras, därest andra skäl tala för ett ordnande efter större linjer av förvaltningen av den ecklesiastika jorden. Tvivelaktigt är, om de nu föreslagna boställsnämnderna skola visa sig äga större intresse för att begränsa de nu ofta påtalade alltför dyrbara byggnadsanordningarna på de utarrenderade fastigheterna. Man bör till belysning härav erinra sig, att den praktiska sakkunskapen redan nu har tillfälle att faktiskt i ungefär lika hög grad som enligt det föreliggande nya förslaget göra sig gällande vid de för byggnadsfrågan avgörande synerna enligt 64 § i boställsordningen. Den person, som enligt det nya förslaget avses som ordförande i boställsnämnden, förefinnes redan nu såsom medverkande vid dessa syner, ehuru visserligen endast såsom särskilt förordnat kronoombud.

Mot förslaget i propositionen, att arrendatorerna skola kunna erhålla lån ur kyrkofonden i och för nybyggnader, kunna därtill betänkligheter anföras. Det kan sättas ifråga, om kyrkofonden bör i större skala anlitas som lånefond för olika ändamål, i allt fall innan dess att den större ecklesiastika förvaltningsfrågan bragts närmare sin lösning. Vi finna det i viss mån olämpligt, att, så länge denna förvaltningsfråga i sina väsentliga delar är så otillfredsställande ordnad, som den kommer att förbliva, även om den förevarande propositionen skulle bifallas, vare sig från kyrkofonden eller eljest investera större kapital i den ecklesiastika jordens byggnader. Genom att taga kyrkofonden i anspråk kommer man i många fall att upprätthålla i och för sig oräntabla jordbruksfastigheter och omöjliggöra dessas styckning enligt ekonomiskt rationella grunder.

Den föreslagna lagen om reseanslag åt vissa präster i nyreglerade pastorat torde visserligen innebära en ur flera synpunkter någorlunda tillfredsställande lösning av ett mycket komplicerat spörsmål. Emellertid anse vi dock icke detta spörsmål vara av så trängande natur, att det bör medföra ett bifall till föreliggande proposition i övriga delar, utan bör denna fråga finna sin lösning i sammanhang med den förestående allmänna revisionen av prästerskapets avlöningsförhållanden.

Med anledning av vad sålunda anförts få vi vördsamt hemställa,
att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 222.

Stockholm den 25 april 1925.

Nils Wohlin.
Elof B. Andersson.

G. Sederholm.
Carl G. Schedin.

J. B. Johanson.
J. Pålsson.